

International Journal of Languages' Education and Teaching
December / 2014

ÂŞIK ÇELEBİ'DEN FARUK NAFİZ'E DUVAR ŞİİRLERİ¹

Mehmet Nuri ÇINARCI

Assist. Prof. Dr.

mehmetnurbedb@gmail.com

Yüzüncü Yıl University

Department of Turkish Language and Literature

ÖZET

İnsanlar düşünce dünyalarında zuhur eden bazı zihinsel etkinlikleri somut hayata aktarmak amacıyla çeşitli yollara başvururlar. Düşüncenin hayata yansımaları kimi zaman iletişim aracı olan dil, kimi zaman sözel ifadenin harf ve sözcükler kullanılarak hayat bulduğu yazı, kimi zaman da vücut uzuvlarının çeşitli reaksiyonlarıyla iletişimi anlamlandırmaya çalıştığı beden dili ile olur. Yazı ve özellikle de duvar yazıları bireyin duygu dünyasını ifşada önemli bir rol oynar. Günümüzde duvar yazıları, insanların hararetle savundukları siyasi fikirlerinden en büyük aşklarına, propagandasını yaptıkları siyasi partiden satmak istedikleri mal ya da hizmetin reklamına kadar birçok duygu ve düşüncenin toplum tarafından algılanmasına ev sahipliği yapar. Modern dünyada duvar yazılarının bu tarz bir iletişim malzemesi olarak kullanılmasına mukabil elimizdeki örneklerden hareketle geçmişte şair ya da şair tabiatlı kişilerin de duvarlara şiirler yazdıklarına tanıklık ediyoruz. Bu yazımızda ilk olarak Âşık Çelebi Tezkiresindeki bir şairin biyografisinde tesadüf ettiğimiz duvar şiirinin Hasan Çelebi Tezkiresindeki iki şairin biyografisinde yer alan yansımaları üzerinde durulacaktır. Akabinde ise Evliyâ Çelebi'nin kendi yazısıyla duvarlara ve ağaç gövdelerine yazdığı tarih belirten ibareler ve Faruk Nafiz Çamlıbel'in Han Duvarları şiirinde, seyahati esnasında kaldığı hanların duvarlarında rastladığı şiirlerden bahsedilmektedir. Örnekler verilirken Âşık Çelebi ve Hasan Çelebi'nin kendi yazdıkları şair biyografilerinden, Evliyâ Çelebi'nin ziyaret ettiği şehirlerdeki cami duvarları ile ağaç gövdelerine yazdığı tarih kıtalarından, Faruk Nafiz Çamlıbel'in ise Han Duvarları şiirinden istifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Duvar yazıları, duvar şiirleri, Âşık Çelebi, Faruk Nafiz.

¹ Bu çalışma V. *European Conference on Social and Behavioral Sciences*, adlı sempozyumda bildiri olarak sunulmuştur (11-14 September 2014 St. Petersburg).

WALL WRITING FROM ASHIK CHALABİ TO FARUK NAFİZ

ABSTRACT

People use different ways to transfer some mental activities they have in their world of thoughts to real life. The transfer of thoughts to real life happens in many forms; such as language as a communicative tool, writing which is a concrete form of verbal expression and body language. Writing, particularly graffiti has a vital role in the expression of feelings. Graffiti on modern world provide people with opportunity to express their love, political opinions they defend, parties they make propoganda for and to make advertisement for the products and services they want to sell. Parallel with the usage of graffiti in this way in modern world, there are some cases when poets write poems on wall, as well. In this paper, we will focus on the influence of a poem on the wall cited in the tezkire of Ashik Chalabi on the biography of two poets in the tezkire of Hasan Chalabi. Then, it will be mentioned about the writings of Evliya Chalabi which he wrote on walls and tree trunks specifying the date and the poems which Faruk Nafiz Çamlıbel came across on the wall of a public house during his trip. To give example, it is benefitted from the poets' biographies written by Ashik Chalabi and Hasan Chalabi, the writings of Evliya Chalabi he wrote on mosques' wall and tree trunks in the cities he visited and poem Han Duvarları of Faruk Nafiz Çamlıbel.

Key Words: Wall writings, wall poems, Ashik Chalabi, Faruk Nafiz.

Giriş

İnsanlar günlük yaşantılarında kendilerini daha iyi ifade edebilmek için çeşitli iletişim araçlarından istifade ederler. İletişim aracının seçimini belirleyen en önemli faktörlerden biri de şüphesiz bireyin başka bir bireye ya da topluma kendi meramını en rahat anlatabilme çabasıdır. Hedef kitlenin algı düzeyini en üst seviyede tutmaya çalışarak kolayca anlaşılmayı gaye edinen birey bunu daha etkin bir şekilde gerçekleştirebilmek için çoğu defa birden fazla iletişim aracına başvurur. Duvar yazıları da insanların duygu ve düşünce dünyalarındaki ifadelerin, sözden ziyade yazı yoluyla, dış dünyaya aktardıkları bir iletişim halidir denebilir. Ülkemizde dahi metropol şehirlerin istinat duvarlarında, köprü kolonlarında ve ara sokaklarında duvar yazılarına sıkça rastlamak mümkündür. Duvarlara yazılan yazılar yazıyı yazan kişinin amacına ve ruh haline göre farklılıklar arz eder.

Günümüz duvar yazılarından farklı olarak ilk örneğine Âşık Çelebi tarafından kaleme alınan Meşâ'irü's-şu'ara tezkiresinde rastlamaktayız. Bunun dışında duvara yazılan bir başka şiir örneği de aynı yüzyılda yazılan Hasan Çelebi Tezkiresi'nde karşımıza çıkar. Her iki yapıt da şair tezkiresi olmaları hasebiyle verdikleri örneklerin büyük çoğunluğunu şiirler oluşturur. Yine aynı yüzyılda duvarlara şiir yoluyla iz bırakma geleneğini devam ettiren diğer bir şahsiyet ise seyyah kimliğiyle dünyaca tanınan Evliyâ Çelebi'dir. Evliyâ Çelebi tezkirecilerden farklı olarak şiir örneklerinden istifade etmek yerine bu geleneği kendisi sürdürmüş ve seyahatleri esnasında gittiği bazı şehirlerdeki cami duvarlarına ya da ağaç gövdelerine bazen bir mısra, bazen bir kıta, bazen de ziyaret ettiği yılı yazmıştır.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önemli şairlerinden Faruk Nafiz Çamlıbel ise “Han Duvarları” şiirinde, yolculuğu esnasında geceyi geçirmek için kaldığı hanların duvarlarında Şeyhoğlu Mustafa adındaki bir yolcunun yazdığı dörtlüklere yer verir.

Günümüzde ise “Graffiti” olarak adlandırılan ve çoğunlukla sprey boya ve fırça gibi araç-gereçlerle başta duvarlar olmak üzere uygun olan her zemine çeşitli yazıların yazılıp resimlerin çizilmesi esasına dayanan “sokak ressamlığı” modası dikkati çekmektedir. Uygulama alanı genellikle duvarlar olan “Graffiti” toplumsal yapıya ya da mevcut yönetime tepki olarak ortaya çıkmış, zamanla resim ve yazılarla birlikte bazı sayısal simgeler, logo ve sembollerin kullanımı ile etkisini arttırmıştır. “Graffiti”de esas gaye bireyin yanlış olduğuna inandığı kimi olay ve unsurlara gösterdiği tepkinin, duvarlara yaptığı resim ve yazılarla toplumsal düzeye ulaşmasını sağlamaktır. Hatta bazı graffitilerde “tag” denilen imzalar vardır. Graffiti jargonunda tag olarak tanımlanan bu imzalar aslında o graffitinin imzasıdır (Dindaş 2009: 135). Bu etkinliğin temel yapısı protesto amaçlı bir hüviyet taşır. Ancak bizim üzerinde duracağımız duvar yazıları icra edildikleri yer itibarıyla her ne kadar “Graffiti” etkinliği ile paralellik arz etse de her iki faaliyetin ortaya konulma amaçları ve şekilleri tamamen farklıdır.

1. Âşık Çelebi ve Hasan Çelebi Tezkirelerinde Duvar Şiirleri

1568’de Âşık Çelebi’nin ebced usulüne göre yazdığı Meşâ’irü’ş-şu’arâ tezkiresi, klasik edebiyatımızın en hacimli tezkirelerinden biridir. Biyografi ağırlıklı bilginin ciddi bir yer tuttuğu tezkire, bilgi kaynakları bakımından da oldukça zengindir. Âşık Çelebi, tezkiresinde şairlerle ilgili verdiği bilgileri elinden geldiği kadar somut verilere dayandırarak aktarmaya çalışır. Onun eserinin önemli tarafı bizzat şairinden öğrendiği veya yakınlarından duyduğu doğru ve geniş bilgiyi vermesi, bir psikolog gibi şairleri ve olayları tahlil etmesidir (Kılıç 2010: 50). Âşık Çelebi’nin tezkiresindeki bilgi kaynakları içerisinde şairlerle bizzat yapmış olduğu görüşmeler, üçüncü kişilerden öğrenilenler, şairin kendi eserinden bazı çıkarımlar ve benzeri diğer tezkirelerden farklı olarak ele aldığı kişilerin varsa duvara yazdığı örnekler olarak sıralanabilir. Örneğin Âşık Çelebi, “Feyzî” adındaki şairden bahsederken onun Manastırlı olduğunu, çok başıboş bir yaşantı sürdürdüğünü, İsa adında bir sipahizade ile birlikte yaşayıp beraber iş tuttuklarını belirtir. Yakın arkadaşı İsa’dan ayrılan şair Feyzî bu kez Manastır’da hocalık ve hatiplik yapmaya başlar. Niğbolu’ya gittiği esnada orada halk tarafından sürekli ziyaret edilen Koyun Baba Tekkesi’ne mensup Sultan Ali Koçî Baba adındaki bir tasavvuf büyüğünün türbesini ziyaret eder. Bu ziyarette halkın Sultan Ali Koçî Baba’ya olan teveccühünden öyle etkilenir ki şair, zaviyesine döndüğünde bu ziyaretgâhı metheden bir murabba kaleme alır. Âşık Çelebi’nin ifadesiyle “*Feyzî anda geldükde bu medhi diyüp zâviyesi dîvârına yazmış andan nakl itdüm.*”

*Bir garîk-i bahr-i rahmet sâkin-i dârü'l-bekâ
Meşhedi taşında tîz olur anun tîg-i du’â
Âstânında mahaldür cân u dil kurban ola
Kim velayet kanıdur Sultân ‘Alî Koçî Baba*

*Cümle-i abdâl-ı Rûm'un server ü ser-tâcidur
Türbe-i 'ulyâsınun çerh-ı felek mi'râcidur
Pâdşâhlarla gedâlar himmeti muhtacidur
Kim vilâyet kanıdur Sultân 'Alî Koçı Baba*

*Ayağı toprağı gözler nûrı dünyâ mâlidür
Kelle-i abdâl-ı dehr ol serverün pâ-mâlidür
Hazret-i Koyun Baba'nun nakd-i vakt ü hâlidür
Kim velayet kanıdur Sultân 'Alî Koçı Baba*

*Mihr ü meh gibi yanan rûşen çerâğıdur anun
Ehl-i diller mecma'-ı şimdi ocağıdur anun
Çeşmesi mâ'-i ma'în cennet turağıdur anun
Kim velayet kanıdur Sultân 'Alî Koçı Baba*

*'Ayn u şîn ü kâfi itmiş kendüye nâ'ib-menâb
'İşk-ı pâkûn mazharıdur Feyzîyâ bî-irtiyâb
Kîmyâdur toprağı vâllâhu 'âlem bi's-savâb
Kim velayet kanıdur Sultân 'Alî Koçı Baba (Âşık Çelebi 2010: 1262).*

Şair Feyzî'nin Sultan Ali Koçı Baba ziyaretgâhına atfettiği bu şiirin zaviye duvarında teşhir edilmesinin en büyük sebebi türbenin halk nezdinde yoğun ilgi görmesi sonucu oluşturulan uhrevi havanın ifşasıdır. Ayrıca Feyzî, ziyaretgâhtan aldığı ilhamı çevresindeki insanlarla paylaşmak ve onları da bu yola teşvik etmek amacıyla şiiri herkesin görebileceği bir yerde sergilemekten kaçınmazken Âşık Çelebi de tezkireci kimliğinin gereğini yerine getirerek şairle ilgili bu malzemeyi tezkiresine alma fırsatını kaçırmamıştır.

Duvar şiirlerinin yer aldığı ikinci tezkire örneği ise Hasan Çelebi'nin kaleme aldığı Tezkiretü's-şu'arâ'dır. 1586'da yazılan Tezkiretü's-şu'arâ'da iki şairin biyografisinin ardından bu şairlerin duvara yazdıkları şiirlere yer verilmesi de az rastlanan, farklı bir çalışma olarak yine dikkat çekicidir. Bu şairlerden ilki Baki'nin gazel ve kasidelerini taklit ederek şiirler yazan "Ümîdî"dir. İstanbullu olan Ümîdî, tahsilini devrin önemli bilginlerinden sayılan Bustan Efendi'nin yanında yapmış sonrasında ise Kadızade Efendi'ye intisap etmiştir. Divan sahibi olan Ümîdî aynı zamanda Baki'nin "Hatem" kasidesine nazire yazmıştır. Ümîdî hamama gittiği bir gün oradaki tellaklardan birinin güzelliğinden etkilenerek hamamın duvarına tellakın güzelliğine olan hayranlığını dile getiren bir beyit nakşetmiştir. Hasan Çelebi, tezkiresinde bu durumu şöyle açıklamaktadır: "Bir dellâk-ı sîm-endâmun 'ışk u garâmı ile misâl-i hammâm eşk-i çeşmi rîzân ve sûz-ı derûnı ile sîne-i mahzûnı sûzân oldukda bu beyti diyüp dîvâr-ı hammâma yazmışdı."

*N'ola ol sîm-ten dellâke nakd-i eşki harc itsem
Meseldür ey Ümîdî çünki hammama giren derler (Hasan Çelebi 2009: 150-I)*

Ümîdî de şair Feyzî gibi hissettiklerini kâğıda yazmak yerine duvara yazmayı tercih etmiştir; ancak Ümîdî'nin şiiri duvara aktarımı Feyzî'den farklı olarak ruh dünyasında oluşan ani ve aşırı duygusal yoğunluğu o an için dışarıya aktarma gereğinden kaynaklanır. Bu yüzden eline geçirdiği bir kalemle, kâğıda ihtiyaç duymadan kendisine en yakın olan zemine, yani hamam duvarına hissettiklerini yazmakta herhangi bir sakınca görmemiştir. Ayrıca içinde bulunduğu durumu daha iyi ifade edebilmek için bir de atasözüne başvurmayı ihmal etmemiştir.

Hasan Çelebi Tezkiresi'nde duvar şiirleri olan ikinci şair ise Nûrî'dir. İlk tahsilini Osmanlı ulemasının önde gelen isimlerinden Abdalbaki Efendi'nin yanında yapan Nûrî, tahsilinin ardından Vezir Rüstem Paşa'nın yanında kendisine verilen görevle iştigal etmiş. Ancak umduğu ilgiyi göremeyen şair, kendini afyona vermiş ve görev icabı gittiği Mısır'da vefat etmiştir. İstanbul'dayken denizci olan Hayrettin Paşa'nın yaptırdığı ve ünü dilden dile dolaşan Çitli Hamamını methetmek amacıyla hamam kapısının üzerine celi hattı ile bir beyit derc eden şair için tezkirede geçen ifade şöyledir: *"Merhûm Hayrû'd-dîn Paşa Konstantiniyye-i mahmiyede Çitli Hammâmı dimekle be-nâm u meşhûr hâss u 'âmm olan hammâmı ki kubbe-i sipîhr-i mînâ-fâm ana kâş fers olaydum diyü reşk iderdi ve mihr ü mâh ol hammâma câm olmak şevkiyle lü'le-i dîdesin pür-eşk ider idi binâ itdükde ol zemânda olan şu'arâ-yı belâgat-tırâz hammâm-misâl ol hammâmı bî-enbâzun şâhsâr-ı medh ü senâsında âşiyân-sâz oldukda şâ'ir-i mezbûr dahı medh-i hammâm-ı mezkûrda niçe ebyât diyüp etrafına hatt-ı celî ile yazdurup bu beyti dahı kapu üstine kitâbet olunmuş idi.*

Gülşen-i cennetde Kevser isteyen gilmân ile

Mîr-i bahrun Nûrîyâ seyr eylesün hammâmını (Hasan Çelebi 2009: 378-II)

Nûrî, dönemin çoğu şairinin yaptığı gibi yeni inşa edilen bir yapı ile ilgili onun üstün özelliklerini tavsif eden bir beyit kaleme almış ve bir anlamda hamamın güzelliğini sözcüklere döküp kapısının üstüne yazarak bu sıfatları toplumun gözü önüne sermeye çalışmıştır. Feyzî ve Ümîdî'de duygu ve düşüncenin aktarımı şeklinde vücut bulan duvar şiiri, Nûrî'de tamamen dış dünyadaki bir nesnenin övgüsü olarak ortaya çıkmıştır. Tabii devrin önde gelen bürokratları tarafından inşa edilen bu tür binalara yapılan methiyelerin ortaya çıkmasında patronaj geleneğinin şairi teşviki de unutulmamalıdır. Nitekim o dönemde, şaheserlerin çoğu, önemli ölçüde, seçkin sınıfın iltifatı, yüksek kültür ve duygu inceliği, sanatkârı korumaktaki ilgi ve heyecan ile açıklanabilir (İnalçık 2005:10-11).

2. Evliyâ Çelebi'nin Tarih İçerikli Duvar Yazıları

Türk edebiyatında Osmanlı dönemi seyahat edebiyatının en önemli örneklerinden biri olan Evliyâ Çelebi Seyahatname'si, Osmanlı coğrafyasında bulunan yerleşim birimlerinin yanı sıra bu coğrafyanın dışında kalan şehirlerle de ilgili geniş bir malumat içermektedir. Seyahatname'de kırk yıllık bir dönem (kabaca 1640-1680) boyunca yapılan seyahatler anlatılır (Dankoff 2006: 345). Evliyâ Çelebi, Seyahatname'sinde sadece gezdiği yerlerin coğrafi özelliklerini aktarmakla yetinmemiş aynı zamanda kimi bölgelerin örf, adet, gelenek, görenek vb. toplumsal değerleri hakkında da bilgiler sunmuş, hatta katıldığı birçok sefer ve fetihler hakkında da okuyucuyu aydınlatmayı ihmal etmemiştir.

Seyyah kimliğinin yanı sıra Evliyâ Çelebi'nin dikkat çekici bir diğer yönü de gezip dolaştığı yerlerde kendisinden iz bırakmak amacıyla bina duvarlarına ve yahut ağaç gövdelerine dua talep eden yazı ve tarihler yazmasıdır. Evliyâ Çelebi, seyahatleri esnasında uğradığı yerlerdeki mekânların uygun yerlerine bazen bir mısra bazen bir kıta, bazen de ismini ve ziyaret ettiği yılı yazarak bir iz bırakmıştır (Tütüncü 2011: 16).

Evliyâ Çelebi'nin duvar ve ağaç gövdelerine yazdığı yazılar üzerine bir yazı kaleme alan Mehmet Tütüncü, bu yazıları Seyahatname'de belirtilen ve belirtilmeyen duvar yazıları şeklinde ikiye ayırmıştır (Tütüncü 2011: 16-20). Seyahatnamede ismi geçen duvar yazılarından bazıları şunlardır:

*Merhum Melek Ahmed Paşalı seyyâh-ı âlem
Evliyâ ruhıyçün Allah rızâsına fâtiha / Sene 1081
Osman Baba Tekkesi Duvarı (Edirne)*

*Evliyâ penc ism-i a'zam ile dedi târîhin
Hayy Azîz ü yâ Basîr ü yâ Kavîyy ü yâ Metîn / Sene 1081
Kara Murad Paşa yeğeni Çelebi Hüseyin Paşa Cami Duvarı (Berat / Arnavutluk)*

*Seyyâh-ı âlem Evliyâ rûhıyçün el-fâtiha
Şefâ'at yâ Muhammed Evliyâ'ya / Sene 1082
Mescid-i Nebevi (Medine-i Münevvere)*

Evliyâ Çelebi'nin Seyahatname'sinde belirtilmeyen duvar yazılarından bazıları ise şunlardır:

*Melek Ahmed Paşa hazretlerinin müezzini
Evliyâ-i Gülşenî rûhıyçün Allah rızası için Fatiha / Sene 1071 M(uharrem)
İnceli Mehmed Zoğu Camii (Köstendil)*

*Melek Ahmed Paşalı Seyyâh-ı Âlem
Evliyâ rûhiyçün Allah rızâsına Fatiha / Sene 1082
Hasan Ağa Camii (Adana)*

Evliyâ Çelebi'nin duvar yazılarında sürekli Melek Ahmed Paşa ismine yer verdiği görülür. 1650'lerde Osmanlı Devleti'nde sadrazamlık yapan Melek Ahmed Paşa, aynı zamanda anne tarafından Evliyâ Çelebi'nin akrabasıdır. Melek Ahmed Paşa'nın Evliyâ Çelebi'nin seyahatlerinde önemli bir rolü olmuş, gerek sadâretinde gerekse Özi, Bosna, Rumeli, Van, Diyarbakir vilayetlerindeki beylerbeyliği esnasında yanından ayrılmamış, Anadolu ve Rumeli'de birçok yeri onun sayesinde gezmiş bu sebeple kendisine "Melek Ahmed Paşalı" denmiştir (İlgürel 1995: 529). Bu yüzden Evliyâ Çelebi diyar diyar gezerek yazdığı duvar yazılarında dahi hamisine olan bağlılığını onun ismine yer vererek ifade etmekten geri kalmamıştır.

Evliyâ Çelebi çeşitli zeminler üzerine nakşettiği duvar yazılarının varlığından Seyahatname'sinin bir yerinde şöyle bahsetmektedir: "Rum ve Arab ve Acem'de ve Belh ve Buhara'da elbette her cami' ve han ve imaret ve tekye-gâhlarda velhâsıl bu elli bir yıl seyahat içre on sekiz padişahlık yerlerde elbette ve elbette üstüme iltizâmü mâ lâ yelzem edâb hatt-ı nâ-müstekrehimizle birer fâtiha rica edüb tahrir etmişizdir kim gören âşıklara hâfi degildir." (Baysun 1955: 263). Seyahatname'nin başka bir yerinde ise Evliyâ Çelebi yine duvar yazılarına atıfta bulunarak bunun kendisi için eski bir gelenek olduğunu ifade eder. "Hakir'in her vardığım kurâ ve kasabalarda ve bir cem'iyyei-i kübra olaçak yerde âsâr tahrir etmek de'b-i kadimimiz olmağla..." (Baysun 1955: 263).

3. Faruk Nafiz'in "Han Duvarları" ndaki Duvar Şiirleri

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önemli temsilcilerinden olan Faruk Nafiz, ayrıca Beş Hececiler olarak adlandırılan edebiyat topluluğunun da şairlerinden biridir. İlk dönem şiirlerini aruzla yazan şair sonraki dönemlerde hece ölçüsüyle de şiirler yazmıştır. Şiirlerinde hem bireysel duyguları hem de memleket konularını işleyen Faruk Nafiz'in şiirlerindeki başlıca temalar ise aşk, hasret, tabiat, ölüm ve kahramanlıktır.

Doğup büyüdüğü yerden ilk defa gurbet hayatına atılmış bir insanın çektiği gurbet acısını anlatan Han Duvarları, şairin üç günlük yolculuğu boyunca geçtiği yerler hakkında edindiği izlenimlerini aktarır. Bu üç günlük yolculuk boyunca şair, üç farklı handa kalır ve kaldığı her hanın duvarında kendisinden önce orada kalmış Maraşlı Şeyhoğlu adındaki yolcunun yazmış olduğu üç farklı dörtlülle karşılaşır. Maraşlı Şeyhoğlu ile şairin birleştiği ortak nokta ise gurbet acısıdır. Şiire ismini verdiren Maraşlı Şeyhoğluna ait duvar şiirleri şunlardır:

*On yıl var ayrırım Kınadağı'ndan
Baba ocağından yar kucağından
Bir çiçek dermeden sevgi bağından
Huduttan hududa atılmışım ben*

*Gönlümü çekse de yârin hayâli
Aşmaya kudretim yetmez cibâli
Yolcuyum bir kuru yaprak misâli
Rüzgârın önüne katılmışım ben*

*Garibim nâmıma Kerem diyorlar
Aslı'mı el almış harem diyorlar
Hastayım derdime verem diyorlar
Maraşlı Şeyhoğlu Satılmışım ben (Çamlıbel 1976: 17-19)*

Faruk Nafiz, Şeyhoğlu'na ait olduğunu söylediği yukarıdaki şiirin ilk dörtlüğünün hemen altında şiirin yazıldığı tarih olan "Sekiz mart otuz yedi" ifadesinin yer aldığını belirtir. Şiirin ne zaman yazıldığı ile ilgili verilen bu rakamsal değer Evliyâ Çelebi'nin duvarlara yazdığı beyitlerin altındaki yazılma tarihlerini hatırlatır.

Şiirden hareketle Şeyhoğlu, uzun süren savaşlar sebebiyle anne babasından ve yârinden uzak kaldığını vurgulayarak çok istemesine rağmen kavuşmayı arzu ettiği yârine ulaşmasının imkânsız olduğunu belirtir. Şeyhoğlu, sevdiklerine duyduğu hasretin duygusal yoğunluğa dönüşmesiyle içindeki gurbet acısını duvara yazdığı şiirle ortaya koymuştur. Faruk Nafiz, bu şiirini, 1923 yılında Kayseri'ye öğretmen olarak giderken, yolda edindiği şahsi intiba ve ilhamlarıyla yazmıştır (Kaplan 1994: 23). "Han Duvarları"nda Anadolu insanını temsil eden asıl şahıs, şairin kendisine izafe ettiği bir koşma ile varlığı kuvvetle hissedilen Maraşlı Şeyhoğlu'dur (Kaplan 1994: 25). Dolayısıyla Şeyhoğlu, aslında şairin o an-ki hissiyatını temsil eden bir karakter niteliği taşımaktadır.

Faruk Nafiz'in seyahati esnasında yolcular tarafından han duvarlarına yazıldığını ifade ettiği bu duvar şiirleri gerçekten var mıdır bilinmez. Ancak geçmişte kervansaray ve han duvarlarına yolcuların yazı yazdıklarını Evliyâ Çelebi, Seyahatname'sinde açıkça belirtir. Hatta Evliyâ, yolcuların bütün duvarlara yazı yazmalarından dolayı kendisine yazı yazmak için yer bırakmadıkları için yakınır. "... Çâr-gûşe taşra rûy-i divarında bir nokta konacak kadar hâlî yer yoktur. Cümle ebyât ve eş'âr ve kasâ'id ve hadis ve müfredler tahrir olunmuş kim Arab ve Acem seyyahanlarının birer kıt'a hüsn-i hatları var kim yüz mücelled kitab olur. Zira nice bin şu'arânın bu câmi' kadim menzil-gâhıdır. Anınçun herkes teberruken birer gûne kalem ile arz-ı ma'rifet edüp nice kerre yüz bin âsâr terkim eylemişlerdir." (Baysun 1955: 263).

SONUÇ

Duvarların günümüzde olduğu gibi geçmişte de insanların kendilerini ifade etmek amacıyla kullandıkları bir araç olduğu açıkça görülmektedir. İfadenin zuhur ettiği zemin benzer olmasına rağmen, ifade sahiplerinin yazı yazmalarındaki amaç farklıdır. Âşık Çelebi tezkiresindeki Feyzî, manevi havasından etkilendiği bir ziyaretgâhı methederken Hasan Çelebi tezkiresindeki Ümîdî, hamamda gördüğü bir tellakın güzelliğinden etkilenecek şiir yazmayı tercih etmiştir. Evliyâ Çelebi ise tamamen farklı bir mecra takip ederek duvar yazılarını seyahat etiği yerden geçtiğini belirtmek ve yazısını okuyanlardan dua talebinde bulunmak için yazmıştır. Âşık Çelebi ve Hasan Çelebi tezkirelerindeki ifade sahipleri şair, Evliyâ Çelebi Seyahatnamesinde seyyah, Faruk Nafiz'in şiirinde ise ailesinden ayrı kalmış gurbetçi bir gençtir. Duvar yazısı sahipleri her ne kadar farklı kimliklere sahip olsalar da kendi düşüncelerini şiir şeklinde ifade etmeyi tercih etmişlerdir.

KAYNAKÇA

Âşık Çelebi (2010): **Meşâ'irü's-Şu'arâ**, (Haz. Filiz Kılıç), İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü.

Baysun, M. Cavid (1955). "Evliyâ Çelebi'ye Dair Notlar," **Türkiyat Mecmuası**, C. XII., s. 257-264.

Çamlıbel, Faruk Nafiz (1976). **Han Duvarları**, İstanbul: Atlas Kitabevi.

Dankoff, Robert (2006). **Bir Edebiyat Anıtı: Evliya Çelebi Seyahat-name'si**, Türk Edebiyatı Tarihi 2, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

İlgürel, Mücteba (1995). **Evliya Çelebi, Büyük Türk Seyyahı**, Diyanet İslam Ansiklopedisi, C. 11, s. 529-533.

İnalcık, Halil (2005). **Şair ve Patron**, Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Kaplan, Mehmet (1994). **Şiir Tahlilleri 2, Cumhuriyet Devri Türk Şiiri**, Ankara: Dergah Yayınları.

Kınalızade Hasan Çelebi (ET: 20.11.2010): **Tezkiretü"ş-Şu"arâ I-II**, (Haz. Aysun Sungurhan-Eyduran), KB Yay., Ankara 2009. www.kulturturizm.gov.tr.

Dindaş, T. Turbo (2009). **Street Soul: Graffiti From Turkey (Kollektif)**, İstanbul: Marmara Çizgi Yayınevi.

Tütüncü, Mehmet (2011). "Evliya Çelebi'nin Bilinmeyen El Yazısı," **Yedikıta Dergisi**, S. 32, Nisan, s. 15-20.